

РУСЛАНИ

«Вирнеш ми очи і душу ми вирнеш; а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — 3 Русланових псалмів М. Шашкевича

Передплата

на «РУСЛАНА» вносьть:

в Австрії:

на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1-70 кор.

За границею:

на цілий рік: зі щоденною висилкою 7 долларів, або 12 рублів; з висилкою двічі в тиждень 5½ доллара, або 10 рублів; з висилкою що суботи 4½ доллара, або 9 рублів.
Поодинокє число по 10 сот.

Телефон Редакції ч. 1484. — Конто почт. щадниці ч. 98704.

Виходить у Львові що днь крім неділь руских свят о 5½ год. по полудни.

Редакция, администрация экспедиция «Руслана» при ул. Оссолинских ч. II. партер (фронт від ул. Тихої). Експедиция місцева в Агенції Соколовского в пасажі Гавемана.

Рукописи звертає ся лише напередне застережене.

Реклямації неопечатані в вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по шні 20 с. від стрічки, а в «Надісланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки.

Гроза для міжнародного мира.

(§) Міжнародна політика і дипломатія стоїть в нинішню хвилю під знаменем загальної непевности. Із приводу зміни володаря в Англії по смерті Едварда VII. виказала англійська, німецька, російська, ба навіть американська міродатна преса майже однозгідний погляд, що найближша будучина світового мира є дуже непевна і що вже якась подія підрядного значіння зможе легко спричинити катастрофальні наслідки. Іменно суперечности інтересів, що виступають для європейських могутних держав в інших частях світа, збільшають ся безвоинно.

На шахівниці дипломатії представляє в теперішню пору Персія предмет великого значіння, що остає в тісній звязи з неустійчивими ще відносинами в Туреччині та зі злученими з тим проблемами. Усуненє перського шаха молодим князем, революційна ворохобня серед тамошнього населеня, парламентарні борби в тім майже варварській народі — се прояви вельми бажані для оточуючих Персію держав. Особливо се замітне, що революційне движенє в Персії, яке зродило нинішні хаотичні відносини, виступило саме тоді, як російська політика в Персії зазначила супроти Англії рішучі успіхи і Англія поступила ся на задній плян.

Серед того загального заколоту в Персії, як прогнано шаха і метушня в шахо-

вій державі вивернула нсначе все горі дном, могла би Росія вже й тепер — хоч і замасковано — проголосити свою верховладу над Персією. Однак поки що не хоче царська імперія силою і напрасно вмшати ся в ту перську симадоху, бодай па той часні, поки ще Афганістан остає в нияішнім положеню. Але вже нині зі злобою і завистію о владу глядять на себе і гороїжать ся взаїмно ті два велити-держави Росія і Англія, зби вийти переможцем над своїм суперником.

Попередний англійський король небіщик Едвард VII. бажав собі в Європі задержати вільну руку і встиг своїм дипломатичним змислом наховстати забіги російського суперника, звернувши єго увагу в инший бік, на Балкан. Як раз прилука Босни видала ся Едвардови найпригіднішим позором, аби царське правительство спонукати до цілковитої павзи на перській арені російсько-англійського двобою. І дійсно удало ся проворному дипломатови Едвардови, що умів похіснувати ся і посередю французької дипломатії, вилинути як слід на свого російського суперника в бажанім напрямі та наслідки сеї дипломатичної тактики Англії з тої пори загально зувисні. Тим чином встигла Англія запобічи зударови зі своїм суперником в Азії, відсуваючи рішенє сего двобою на будуче.

По вступленю Юрія V. на англійський престол не звисно ще нині, куди попрямує на тій точці політика і дипломатія Англії. Зовсім не є виключене, що дні оружного мира на области Персії почислені.

В тій міждержавній борні о владу грають і народогосподарські та торговельні інтереси вельми видну ролю. Будова багдадської залізниці, що названа офіційально «цісарсько-отоманською», будить англійські, російські, турецькі, німецькі та французькі інтереси. Отже суперництво Англії та Росії виступає нині знова тим більше на виднію, хіба що прочі держави обіймуть роль розємних помирників.

Доселішні події в Персії довели вже до того, що Росія володіє вже сиравді на півночі тої держави, а знов верховлада Англії замітна в Персії на полудні. Однак царська імперія змагає таки без воліну до повної верховлади над цілою Персією, аби своєю властію сягати аж по Океан.

У 80-их роках минушого століття заключила Росія з Персією договір, (пізнійше продовжений до 1905 р.), який забезпечує в хосен царської держави, що Персія давати ме концесії на залізниці тільки Росії. Так отже те залізничне питає грозиць великою небезпекою знова, що з того утавного пересиленя вибухнуть опять явні невзгоди.

Єсть однак надія, що новий англійський король Юрій, станувши що йно нечаяно у керми світової могутної держави, не стане так на борзі з почином свого володіння виводити таких замотаних проблем, на які навіть єго батько, хоч і незрівняний дипломат, таки не зважував ся. При тім мабуть і Франція не залишить своєї помірної посереді і стане розємником поміж обома суперниками.

О. П. А. Шеган (P. A. Sheehan).

Мій новий сотрудник.

Оповіданє із записок ірландського пароха.

Переклав Володимир Держирука.

(Дальше).

— Се правда — сказав, паленіючи о. сотрудник. — Я одержав перший на цілу Ірландію медаль за мову грецьку, однак, коли забрав ся недавно до так легенького автора, як Гомер, не йшло воно дуже плавно.

При тих словах Ганна отворила двері.

— Позвольте, отче добродію, ще горнятко кави?

Ожидючи відповіді, поправила вона огонь в печи так, що полумінє стрілила весело в гору, опісля підтягнула лампу і крутила ся сюди і туди по комнаті. Видно і в кухні брали її нуди.

— Добре, Ганно, — сказав о. сотрудник — наю ся ще. З мене зробила ти рішучого приклонника здержливости. Навіть не гадаю про пунч, як маю перед собою якийсь пахучий напйток.

— Однак признаю ся вашій всечесности, що в одній краплі горівки є більше житя. Впрочім, як отець добродій гадають. До вашої розпорядимости є все в тій хаті.

Не перший раз говорила Ганна в той спосіб, позволяючи припускати, що она є властителькою могого мешкана. Та годі. В ній відзиває ся наш ірландський «псевдо-комунізм».

— Не потребуєте, отче добродію, журити

ся тим, — сказав я, вертаючи до перерваної розмови, — бо недавно тому не хто инший, а лорд Деферін*), сказав, що хоч одержав відзнаку наукову за грецьку розвідку, то однак опісля так забув сю мову, що мусів її на ново учити ся.

— Радує мене се слово, — одвітив о. сотрудник.

— А коли знов добре пізнаєте грецьку мову, то вихіснуйте її в тім напрямі, що вам найбільше придасть ся.

Поглянув допитливо.

— Пізнавайте грецьких Отців Церкви! Вірите мені, що в них є більше поезії, науки і філософії і теології, чим в цілій літературі новочасній, починаючи від Шекспіра. Ми однак не знаємо того, а духовні англіканські знають про се дуже добре. Припускаю, що не одна їх гарна проповідь, не один учений трактат взятий із сего жерела.

Здасть ся, що сотрудник перетомив ся тими моїми радами. Дійсно, ум його є радше практичний, чим теоретичний, бо засипав мене цілим градом питань про парохію, що мене не звичайно здивувало.

Чи син Пата Герлігі вже причащав ся? Чи було би добре розпочати науки вступні до св. сповіді? На перехрестних стежках, в шинках, с. є в половині дороги до Майдору, цілу ніч забавляла ся й гуляла молодіж. Чому парох з Майдору не перешкодив? Чи знаю Вінферета Зена, дурноватого, що мешкає в горах? Не подобав ся йому один учитель. Він нечемний. Яка причина зірваня зносин між родивами Лпі і Шіа? Може се, що тому 60 чіт один з родиви Шіів засів на лаві присяжних судіїв в часі про-

цесу, коли то одного з родиви Лпі засудили? Що чути про міст понад гірський ручай під Сліворгі? Він писав до інжиніра. Чи гадаю, що монахині в Гельве приймуть новичку? Чув, що один закон з Нової Зеландії приймає дівчата...

— Дорогий приятелю — сказав я, відповівши млаво на цілий ряд тих інтерпелляцій — знаю, що ви святий чоловік, тому рівночасно перебуваєте в кількох місцях. Не знав я однак, що зумієте диктувати шістьом секретарам рівночасно, як Юлій Цезар або Сварец**).

А коли підвів ся і хотів відходити, спитав я:

— Яким чином змогли ви, отче, в так короткім часі пізнати відносини в парохії?

(Дальше буде).

*) Здасть ся, що тут автор має на гадці Фридерика Деферіна (Dufferin), англійського дипломата (ум. 1902), що займав найвисші державні достоїнства, як: становиско державного секретаря для Ірландії, канцлера княж. Ленкестер, намісника Канади, конзула в Петербурзі, віцекороля Індії і т. д. — Пр. пер.

**) Сварец (Suarez) Францішок, Суїт, (1543—1616), великий учений Церкви. Був професором філософії і теології по многих містах і краях. Його клясичні твори як: „Disput-metaphysicae“, „De virtute et statu religionis“, „De legibus“, „De divina gratia“, „De virtutibus theologicis“ і т. д. є основою відомостей з обсягу філософії і теології. — Пр. пер.

Але всеж таки Персія остане й надалше костью незгоди і ласим предметом поміж Лондоном а Петербургом та вслід за тим становити ме й на будуче звисаючий грізний Дамоклів меч для світового мира.

Ціла правда про радикалів.

Свящ. Ю. Дзєрович.

(Дальше).

Що заступило радикалам програму?

Радикальна партія однак приловлена на тій релігіофобії відпекує ся, вирікає ся диявола, а заявляє, що она вірно придержує ся своїй програмі, а виступає лише против духовенства (проти „попів“). А впрочім, хто їх там розбере, коли они з біса хитрі ті радикали. Як треба, так крутять. На доказ отсих слів позволю собі навести з того самого органу радикалів з „Громадського Голосу“ ось які два виїмки:

„Гром. Голос“ ч. 1. з 20. марта 1895.

„Вороги хлопської справи, ті, котрі хотілиб, аби народ жив в темноті і не боронив ся від кривд, кажуть вам, що ми, як всі радикали є безбожниками, та стремимо до знищення церкви і віри. Тим радикалам, що пишуть в „Гром. Голосі“ ані через мисль не приходить, зачіпати кого з причини его віри; а що до церкви, то ми бажаємо увільнити її з під панованя коляторів і властей політичних, бо така зависимість церкви не виходить людям на добре“.

„Громадський Голос“ ч. 23. з 30. червня 1909.

„Соціалістичний орган: „Земля і Воля“ свідомо бреше, мов би то радикальна партія боролася лише за треби, а не зачіпала самої інституції попівства, ба церкви і релігії — тай то далеко частіше й основніше, науковіше (!) ніж се робить соціална демократія. Минаючи всі періодичні видання радикальної партії від 1890, аж до тепер, у котрих майже не було числа, де би не зазначено сего основного змаганя радикальної партії, ми запитуємо ся, чи не ми то видали безліч протирелігійних брошур і т. д.“

Читаєш, очі протираєш і самому собі не віриш, і ще раз читаєш і бачиш, що се такі стоїть чорно на білім написано. Не вжеж се партія, що має якусь привципьяльну, сталу програму. В одній заяві написано, що се є брехнею, що в другій написано яко програма а з другої виходить, що такі самі радикали названі ворогами радикальної партії. „Graf Oerindur erklāren sie diesen Zwiespalt der Natur“. З одної сторони невинні ягнята, а з другої сторони грізні вовки — щось як той Боян в „Слові о полку Ігореві“, „аще кому хотяше піснь творити, то разтїкашеть ся сірим волком на землі, шизим орлом под облаки“ — так і наші радикали, „аще кому“ — як перед соціалістами, то хвалять ся, що сірим волком кидають ся на Бога, віру, релігію, духовенство, а як перед народом, то туманять его, що шизим орлом на крилах віри взлітають високо, там, де вже і Бога видять і високі облаки небесні; вже они невинні ягнята, а лише тяжкі їх ворожецьки кидають на них тану клевету.

І таких непослідовностей, такого лицемірства, облудки, фарисейства повно. Ось ще один клясичний примір. В „Гром. Голосі“ ч. 11. з 1907 року читаємо таку заяву: „Дістаємо багато дописий про попів, що багато беруть за похорон. Таких дописий містити не будемо, шкода шаперу і часу тих, що пишуть. Як піп у когось хоче багато за які небудь треби, то се особиста справа і таких справ порушувати не будемо. А порушувати будемо лише загальні справи, які обходять більше людей“... Отже поправа! Дуже розумна постанова, так щож, коли в тім самім числі, де поміщено отсю заяву, аж кишить від „попів“. Та арештою, про що инше буде „Громадський Голос“ писати, як полишить духовенство в спокою. Таж се его максимальна і мінімальна програма, се его цілий дотеп, ціла праця (!) для народа.

Коли що иншого зі своєї програми реалізує, то оно ні на крихту не ріжнить вас від змаганя націоналдемократичної партії. Та партія іде враз в духовенством у борбу за кращі права, свободу нашого народа, а радикали виповнюочи туж саму націоналдемократичну програму, воюють з сьвященниками, з якими разом стремлять до сповнення тих самих точок програми.

Що радикали ідуть в інших точках своєї програми з національними демократами, можна се доказати: 1. Радикали враз з націоналдемократами становлять так у Львові, як і у Відні один і той сам парламентарний клуб.

2. На загальні збори українсько-рускої парламентарної репрезентації в зимі 1910 року зіхались і наші Високопреосьвящені Архієреї, і Романчук, Олесницький, Кость Левицький, Василько поруч з радикалами Левком Бачинським, Макухом, Думкою, Сандуляком.

3. В редакції націоналдемократичного політичного органу: „Діло“ є постійними сотрудниками, радикали Осип Назарук і Василь Панейко і хиба в тім тільки мусять кривити душею, та позбуватись за ціну хліба своїх переконань, що старий Борковський або Володимир Бачинський, яко одвічальні редактори не допустили якоїсь яскравої, протирелігійної або протипопівської статі.

4. Найспосібніші колишні радикали: Вол Охримович, Євген Левицький, Олександр Колесса, Теофіль Окуневський, Вячеслав Будзиновський, Осип Маковей і другі є нині в таборі націоналдемократичнім, і на них зовсім не може падати клеймо якихсь дезертирів зпід радикального прапора, якихсь хамелсонів політичних. Ні! се природна послідовність, се натуральна еволюція гадок, думок, виклярованя розуму, успокоєня пристрастей, молодечої горячої крови, що они покинули партію радикальну, бо чоловіка старшого, розважнійшого се прямо соромить, стидає належати до партії, яка поза борбою з духовенством не видить сьвіта, належати до партії, яка складає ся з кількох адвокатів-демагогів, з частини недосьвідної молодежи і зі збаламучених мужиків, селян. Адвокати-демагоги мають в тім виставлюваню собі самим сьвідомства найкращих приятелів народа, свій власний, егоїстичний інтерес; молодіж знов материял легко запальний, се солома, яка скоро палахкотить ясним полум'ям, а мало тепла дає, а селяни наші дадуть ся легко збаламутити, а біда наша краєва, наш галицький рай, жене їх в обійми найбільших крикунів.

5. Хто бував на політичних зборах, на передвиборчих зборах, посольських звітах радикалів а націоналдемократів, той не може добачити якоїсь ріжницї в поглядах, тактиці, промовах, рішучости промов, одушевленю одної партії а другої. Одинока ріжниця є ся, що на націоналдемократичних зборах бувають сьвященники, а коли на радикальні збори в Тернополі „мав відвагу“ піти о. Никола Конрад, то его звідтам чи чемно, чи не чемно, але на всякий спосіб „радикально“ випрошено. А нам здає ся, що коли справді яка партія має так далекосяглі амбіції, як завести рай на Україні-Руси, як се бажають радикали, то повинні мати і так поважаний стан, яким є духовенство, за собою, бо хоч би як они і підривали вплив духовенства у народа, все таки правдою остане ся правда, признавана самими радикалами, що один сьвященик потрафить то переіначити, що сто радикалів научило.

6. Коли говориш з радикалом в приватній розмові, то десь ті радикальні кілці ген поховає чи обломить — вирече ся і своєї альфи і омеги т. є ненависти до духовенства і віри — одним словом можна з ним говорити як з нормальним чоловіком — дарма, що орган їх „Громадський Голос“ ве ся в пароксизмах ненависти до релігії і сьвященика.

Ну, але годі! — одиниць узглядняти годі! — Цілеж поступованє партії дише до духовенства ворожнечою і злобою — се безперечно, о тім нема двох гадок. Та може справді духовенство з релігією і вірою се вже таке лихо, таке зло, що хоч би его одного викоринити, моглиб радикали собі приписати безсмертну заслугу для українсько-рускої нації. Пригляньмо ся сему по-

глядюви близше, розберім всі закиди проти віри взагалі а против духовенства з окрема і осудім, о скілько они оправдані.

(Дальше буде).

Політичний огляд.

Австро-Угорщина.

Спільна конференція міністрів в Будапешті розпочала ся 17. с. м. о 10. год. перед полуднем під проводом міністра загр. справ гр. Еренталя. Взяти в ній участь крім спільних міністрів оба президенти міністрів і оба міністри фінансів. Протоколував радник двору Гінтер. Предметом конференції був спільний бюджет на 1910. р., над яким ведено основні наради вже 14. і 18. вересня м. р. у Відні в часі спільних конференцій міністрів і який тоді прийнято. Нові наради мають лише інформаційну ціль для угорського правительства і згідне обопільне розв'язанє деяких ще остаточно не полагоджених бюджетових питань. Речинця скликаня делегацій ще остаточно не визначено, але з огляду на те, що будуть скликані австрійські сойми, стане ся се мабуть в листопадї.

Зелені сьвята на Угорщині проминули не зовсім спокійно. Ріжні кандидати на послів вештали ся по провінції, але всюди стрінула їх немала несподіванка. І так гр. Тіссу обкидано гнілыми яйцями, хоч промовляв під сильною охороною жандармерії. Кандидата народного робітничого сторонництва Казня привитала людиність з косами в руках. Кошут, прибувши до одної місцевости думав, що населенє вийшло его повитати, зачав промовляти. А між тим розлягли ся крики: „Проч з лицаром ордеру Леопольда“, позаяк товпа складала ся з самих сторонників Юста. В иншій місцевости Кошутівці дали доброго прочухана Такачови, кандидату робітничого сторонництва, а иншого кандидата сего сторонництва прогнали сторонники Юста, коли він хотів промовляти в Мако, місці уродження останнього. В Кестелі приволонений був Раковський з народного сторонництва втікати перед Кошутівцями; его обкидано каміннями і яйцями, а він втікаючи кричав: „Труслива банда!“ В Копошварі всадили одного правительственного кандидата на віз і вивезли за місто.

Вісти, наче сторонництво угорських християнських суспільників розбило ся, показали ся лише виборчим маневром противників. Християнські суспільники на Угорщині забрали ся горячково до виборчої агітації і поставили доси около 50 кандидатів з усіх суспільних верств: юристів, професорів, духовних, купців і робітників. Є се одинокє доси сторонництво на Угорщині, яке не лише словами, але й ділами бере ся о загальне виборче право. Виключивши зовсім всякі правно-державні питання змагає оно на строго конституційній основі до здобутя добробуту для угорських горожан без ріжницї народности і язика. Згоду межі Коронаю і вародом вважає се сторонництво одинокою основою будучого мирного і щасливого розвитку Угорщини.

Заграниця.

Вісти, які надходять з горішньої Альбанії, дуже невідрадні. Тамошне повстанє, се найтяжше пересяленє, яке доводить ся переживати молодій Туреччині, а правительство вже набрало переконаня, що самою оружною силою годі буде се повстанє здусити. Вже ніхто в Туреччині не вірить сему, що альбанське повстанє викликає реакційні живла, або навіть австро-угорські гроші. Властивими справниками его є самі молодотурки. Альбанці займали за Абдуль-Гаміда виїмкове становище, аж тут нараз казали їм платити податки, відбувати війскову службу і словняти ще инші горожанські обовязки. Деякі бистроумні Турки з гори вказували на те, що турецька конституція буде для таких міст, як Царгород і ин., але не для пограничних земель, які стоять не на однаковій культурній і економічній степени.

Але молодотурки не хотіли про те чути. Они стали вмішувати ся навіть до таких альбанських справ, які їх нічо не обходили. Альбанці хотіли прийняти латинську азбуку, молодотурки хотіли накинати їм зовсім непридатну ту-

